

Broedvogels van 5 kavels in de zuidelijke AWD 2004-2008																								
soort	Gijs Kokkieshoek				Boeveld-west				Wolfsveld-west				Westhoek-Haasveld				Hoekgatterduin				TOTAAL			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Knobbelzwaan																								
Canadese gans																								
Nijlgans																								
Krakeend																								
Wilde Eend																								
Kuifeend																								
Patrijs																								
Fazant				1																				
Waterhoen																								
Meerkoet																								
Kleine Plevier																								
Houtsnip																								
Houtduif	3		1	1																				
Zomertortel	1				1																			
Koekoek	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Groene Specht																								
Grote Bonte Specht																								
Kleine bonte specht																								
Boomeleeuwrik	4	2	3	6	1	2	2	1	1	1	1	1	2											
Veldleeuwrik																								
Boompieper	2	2	3	2																				
Graspieper	3	2	3	4	3	3	4	3	5	3	2													
Witte kwikstaart																								
Winterkoning	2	1	3	4																				
Heggenmus	14	10	18	14	8	7	7	5	20	19	14	7												
Roodborst	3	4	3	1	1																			
Nachtgaaal	19	12	23	14	8	10	8	7	20	18	19	14												
Gekraagde Roodstaart	2	1	2		1																			
Paapje																								
Roodborsttapuit	1			1	2	2	1	1																
Tapuit	1			1	3	4																		
Merel	7	5	9	5																				
Zanglijster		1	1	2	2	1																		
Grote lijster																								
Sprinkhaanzanger	1		1	1																				
Braamsluiper	2	2	3	3	1	2	1	2	1	3	3	2												
Grasmus	12	5	11	10	10	12	8	8	17	17	18	10												
Tuinluiter					1																			
Zwartkop	2		2	1																				
Tijftaf	2	2	2	2	2	1	1	2	3	2	4	3												
Fitis	19	14	23	15	12	10	13	14	21	18	18	18												
Goudhaan																								
Staartmees				2																				
Glanskop				1																				
Kuilmees																								
Pimpelmees	1		1	1	2																			
Koolmees	2	5	5	8	3	1	3	3	3	4	4	3												
Boomkruiper																								
Gaai	1			2	1	1	1	1	1	1	1	4												
Ekster	3	1	1	1																				
Zwarte Kraai				1	1	1	1	1	1	1	1	1												
Spreeuw																								
Vink				1																				
Groenling																								
Kneu	6	5	5	5	2	3	3	3	4	3	1													
Goudvink																								
Rietgors					1	1																		
aantal soorten	25	17	23	29	23	21	24	20	21	23	30	19	25	29	27	30	30	31	31	37	37	40	40	43
aantal territoria	114	74	125	111	69	66	68	61	114	112	115	88	155	125	109	128	125	158	181	207	577	535	598	595

# Broedvogels van Nieuw-Leeuwenhorst in 2008

Rien Sluijs & Jelle van Dijk

## Onderzoeksgebied

Nieuw-Leeuwenhorst is een bosgebied van 38 ha in de gemeente Noordwijkerhout dat beheerd wordt door stichting het Zuid-Hollands Landschap (ZHL). Omdat dit gebied te groot is om er tijdens één ochtendbezoek een volledige inventarisatie-ronde te lopen, is het gebied opgesplitst in drie deelgebieden.

### Oude bosgebied (deelgebied zuid)

Dit deel (11 ha) ligt tussen de grote vijver en de Hoogweg. Hier staan veel oude beuken en eiken, veelal in lanen aangeplant. Verder staan er enkele hoge Oostenrijkse dennen en Grove dennen. Opvallend zijn de kleine vijver met de Paulinaberg tegenover landhuis Dijk & Burg, de kleine

camping en het woonhuis met boomgaard aan het Westeinde.

### Nieuwe bosgebied (deelgebied noord)

Dit deelgebied (16 ha) loopt van de bosrand in het noorden tot voorbij de grote vijver in het zuiden. Deze vijver werd in de jaren 1944-45 gegraven als tankval. Hiervoor moest het landhuis verdwijnen. Nu is de vijver grotendeels omzoomd door dicht struikgewas, waardoor het een ideale rustplaats voor eenden is geworden. Ten noorden van de vijver liggen enkele speelweiden die begroeid zijn met lage grassen en mossen. Het bos bestaat hier voor een deel uit aanplant van na 1945 (met veel esdoorns), maar er zijn ook grote stukken eikenhakhout van voor die tijd. In de NO-hoek ligt een dennenbosje. Tegen het Westeinde ligt een oude vuilstortplaats. Opvallende elementen zijn verder het oude koetshuis en de beheerderswoning.

### *Vroegere picknickplaats (deelgebied oost)*

In dit driehoekvormige bosgebied (11 ha) liggen enkele speelweiden. Het bos bestaat voornamelijk uit oud eikenhakhoutbos. In de NO-hoek bevindt zich een dicht bos met Oostenrijkse dennen. Langs de oostrand ligt een gedeeltelijk overwoekerde asfaltweg.

### **Methode**

Tussen 15 maart en 9 juni werden de deelgebieden vele malen bezocht. Deelgebied oost werd bijna uitsluitend op zondagmorgen bezocht vanwege de verkeersherrie van de N206. In totaal werd 42,7 uur aan veldwerk besteed; te verdelen in 19,9 uur voor deelgebied zuid, 13,5 uur voor deelgebied noord en 9,3 uur voor deelgebied oost.

Bij elke bezoek werden de waargenomen vogels op een kaart van het gebied ingetekend. Na afloop van het broedseizoen werden deze waarnemingen gegroepeerd op soortkaarten. Deze kaarten werden vervolgens geïnterpreteerd volgens de richtlijnen die vermeld staan in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project van SOVON.

### **Resultaten**

In de volgende tabel worden de aantallen territoria per soort genoemd, opgesplitst per deelgebied. Bovendien zijn de aantallen uit 2002 toegevoegd. In dat jaar werd hetzelfde gebied geïnventariseerd door Pim de Nobel (SOVON) in opdracht van het ZHL (zie Strandloper 35: 2 (juni 2003), p.10-15)

<b>Soort</b>	<b>Zuid</b>	<b>Noord</b>	<b>Oost</b>	<b>totaal 2008</b>	<b>totaal 2002</b>
Blauwe Reiger	-	-	10	<b>10</b>	6
Nijlgans	1	1	1	<b>3</b>	1
Sperwer	1	-	-	<b>1</b>	-
Meerkoet	1	3	-	<b>4</b>	3
Holenduif	8	3	-	<b>11</b>	4
Houtduif	10	4	5	<b>19</b>	35
Halsbandparkiet	1	-	-	<b>1</b>	-
Groene Specht	1	-	-	<b>1</b>	1
Grote Bonte Specht	7	2	2	<b>11</b>	5
Winterkoning	17	12	6	<b>35</b>	22
Heggenmus	1	1	-	<b>2</b>	5
Roodborst	16	9	8	<b>33</b>	32
Nachtegaal	4	2	-	<b>6</b>	6
Merel	13	12	8	<b>33</b>	46
Zanglijster	2	1	1	<b>4</b>	6
Tuinfluitier	-	1	-	<b>1</b>	4
Zwartkop	5	5	3	<b>13</b>	16
Tjiftjaf	9	7	6	<b>22</b>	16
Fitis	3	2	-	<b>5</b>	8
Staatmees	3	-	2	<b>5</b>	1
Glanskop	2	1	1	<b>4</b>	2
Kuifmees	-	-	1	<b>1</b>	-
Pimpelmees	9	4	2	<b>15</b>	13
Koolmees	22	11	8	<b>41</b>	20
Boomklever	2	-	-	<b>2</b>	2
Boomkruiper	5	2	-	<b>7</b>	8
Gaai	3	1	3	<b>7</b>	3
Ekster	1	-	-	<b>1</b>	3
Kauw	18	1	-	<b>19</b>	19
Vink	5	2	2	<b>9</b>	8

### **Vergelijking met de inventarisatie van 2002**

Bij het onderzoek in 2002 werden alle delen van het gebied tussen 30 april en 6 juli vijfmaal

bezoekt. Ook werd een nachtbezoek afgelegd. Voor het inventariseren van een bosgebied met veel standvogels is een start op 30 april gewoon te laat. Zo laat de Glanskop vooral in maart van zich

horen en kan na 30 april alleen van toevalstreffers worden gesproken. De andere mezen, inclusief de Staartmees, zijn ook vooral in maart en in mindere mate in april actief. Ook de Grote Bonte Specht is na 30 april niet meer goed te tellen, zeker als het om een gebied met hoge dichtheid gaat zoals het oude bosgebied van deelgebied zuid.

Verder moet worden bedacht dat bij slechts vijf bezoekenronden na 30 april elke waarneming in geschikt biotoop al als een territorium mag worden geïnterpreteerd. Bij ons onderzoek is het gebied vele malen bezocht en zijn in elk territorium ten minste twee waarnemingen tussen de datumgrenzen gedaan. Eenmalige waarnemingen, van welke soort dan ook, zijn bij onze interpretatie nooit als territorium erkend. Deze opmerkingen verklaren voor een belangrijk deel de verschillen die hier en daar nogal opvallend zijn.

Ook moet niet uit het oog worden verloren dat er van jaar tot jaar – en dus zeker over enkele jaren - behoorlijke fluctuaties kunnen optreden. Fluctuaties treden bij standvogels vooral op onder invloed van strenge winters. Bij trekvogels kunnen slechte weersomstandigheden tijdens de trek veel slachtoffers maken, bijvoorbeeld als door slecht weer de oversteek van de Middellandse Zee of de Sahara niet gehaald wordt.

Gelet op de bijzonder zachte winters van de laatste tien jaar mag worden aangenomen dat de stand van de standvogels redelijk stabiel is en dat opvallende verschillen bij standvogels voor een belangrijk deel te maken zullen hebben met de hierboven aangestipte methodische verschillen. In het commentaar per soort zal over dit onderwerp hier en daar nog een opmerking worden gemaakt.

## Soortbespreking

### Blauwe Reiger

De kolonie in het dichte dennenbos in de NO-hoek werd ontdekt in 1995 (3 nesten). In 1996 waren er al zes nesten en dat aantal werd ook vastgesteld in 2002 (Pim de Nobel). Ab Steenvoorden telde hierna de volgende aantallen: 9 (2005), 11 (2006) en 12 (2007).

### Nijlgans

Al op 12 maart fotografeerde Jan Hendriks een paar met 9 jongen in de grote vijver. Merkwaardig genoeg werd deze familie later door niemand terug gezien. Tijdens de telronden in maart en april vlogen herhaaldelijk één of twee paren luid schreeuwend rond. Op 12 april werd een paar bij een grote boomholte gezien. Later

bleek hier toch niet te worden gebroed. Op 8 juni werd in deelgebied oost een paar Nijlganzen gezien op een reeds verlaten nest van Blauwe Reigers.

### Eenden

Door Pim de Nobel werden voor 2002 ook Kuifeend, Krakeend, Wilde Eend en soepeend als broedvogel genoemd. Deze soorten zijn ook door ons waargenomen, vooral in maart en april, maar van broeden was geen sprake. Dit werd bevestigd door Hein Verkade die wekelijks de watervogels in de grote vijver telt.

### Roofvogels

Na waarnemingen van baltsende *Sperwers* werd van deze soort ook het nest gevonden. Toen het blad aan de bomen en de kamperfoelie kwam, werd het nest vrijwel onzichtbaar. Hierdoor kon niet worden vastgesteld of er jongen zijn uitgevlogen.

Driemaal werd een *Torenavalk* boven het gebied gezien, eenmaal bij de grote nestkast achter het koetshuis. Eenmaal werd een jagende *Boomvalk* bij de vijver gezien. Vermoedelijk ging het hier om een broedvogel van landgoed Offem.

*Buizerds* werden bij vrijwel elk bezoek opgemerkt. Boven het bos werd ook regelmatig de baltsvlucht vertoond. Het nest werd wel gevonden maar niet op het terrein van Nieuw-Leeuwenhorst. Het bevond zich op slechts tien meter van het hek dat de scheiding vormt met Klein-Leeuwenhorst. Ook de *Havik* kwam af en toe op bezoek. Deze soort broedde in 2008 met succes elders in Leeuwenhorst.



Holenduif foto: Jan Hendriks

### Holenduif

In 2002 trof Pim de Nobel alleen in deelgebied zuid territoria (4) aan. Nu ging het daar om acht paren, terwijl ook in de andere delen Holenduiven

werden aangetroffen. Op 2 juni werd een paar in de grote nestkast bij het koetshuis gezien nadat daar eerder in het seizoen steeds Kauwen de baas waren. Omdat wij in alle territoria waarnemingen van na 30 april hebben staan, mag worden aangenomen dat er sinds 2002 van een reële groei sprake is. Dat is in lijn met ontwikkelingen elders in ons land.

#### Houtduif

In 2002 werd tot in begin juli nog geïnventariseerd. Dat heeft toen ongetwijfeld nog late Houtduiven opgeleverd die wij nu gemist hebben door al in begin juni te stoppen. Bekend is dat tot ver in juli Houtduiven nog met nestelen kunnen beginnen. Het verschil met de telling van 2002 is echter dusdanig groot dat wellicht van een reële afname kan worden gesproken. De aanwezigheid van Haviken speelt hierbij vermoedelijk een belangrijke rol. Vanaf 2003 broedt een havikenpaar op of dichtbij Nieuw-Leeuwenhorst. Het gehele jaar door worden her en der geplukte Houtduiven aangetroffen. Dat is met name het geval in deelgebied oost.



Halsbandparkieten foto: Piet Broekhok

#### Halsbandparkiet

Driemaal werd bij hetzelfde groepje oude eiken een paartje waargenomen, maar broeden kon niet met zekerheid worden vastgesteld. Al enkele jaren worden in deelgebied zuid Halsbandparkieten gesignaleerd.

#### Grote Bonte Specht

Deelgebied zuid is bijzonder geschikt voor deze soort. Herhaaldelijk werden hier tegelijkertijd vier tot vijf roffelende mannetjes waargenomen. Eenmaal zaten twee roffelaars slechts enkele meters van elkaar. Ook het oude dennenbos in deelgebied oost wordt steeds geschikter vanwege het aantal dode en afgebroken stammen.

#### Bosuil

Deze soort werd wel gehoord aan de overzijde van de Gooweg in de buurt van het landhuis Klein-Leeuwenhorst. In 2002 werd nog wel een territorium in Nieuw-Leeuwenhorst vastgesteld.

#### Zangvogels die afnemen

Het gaat hierbij vooral om soorten die gesteld zijn op laag struikgewas en dichtbij of op de grond ook nestelen. Hierbij kan gewezen worden naar Heggenmus, Fitis, Tuinfluiter en Nachtegaal, maar ook de Merel hoort hier wellicht bij. Door het ouder worden van het bos neemt de oppervlakte met laag en dicht struikgewas verder af wat gevolgen heeft voor sommige soorten die dit habitat prefereren.

Winterkoning en Roodborst zitten vooral in de braamstruwelen die zich onder hogere bomen ontwikkeld hebben. Bij deze soorten is geen achteruitgang van aantallen vastgesteld.

#### Zangvogels die toenemen

Door het hoger worden van jonge aanplant wordt het bos geschikter voor een soort als de Tjiftjaf. Deze soort nam dan ook vooral toe in deelgebied noord (van 3 in 2002 naar 7 in 2008). Van het ouder worden profiteren vooral de mezen, omdat in oudere bossen meer boomholten te vinden zijn. Naast natuurlijke boomholten die bijvoorbeeld ontstaan door afgewaaid takken, ontstaan ook veel nestholten door het werk van de vele Grote Bonte Spechten. Zoals al eerder werd opgemerkt is de toename van mezen ten opzichte van de telling in 2002 vooral toe te schrijven aan inventarisatierondes in maart en april die in 2008 wel en in 2002 niet werden uitgevoerd.

#### Kuifmees

Deze mees is een typische soort voor dennenbossen. Buiten het bosgebied in de Noornduinen waar een tiental paren broedt, wordt deze soort weinig gezien. In het dennenbos van deelgebied oost werd in het verleden al eerder af en toe een broedgeval vastgesteld.

#### Staartmees

In deelgebied zuid werden tijdens acht bezoeken Staartmezen gezien. Bij elk bezoek echter nooit op meer dan op één plaats. Bekend is dat Staartmezen zeer vroeg met nestbouw beginnen en dat meer dan de helft van de nesten wordt vernield door Gaaien. Soms doen Staartmezen dan een eind verderop een tweede poging of ze zoeken een ander nest op en gaan daar helpen door de opgroeiende jongen bij te voeren. Dit unieke broedgedrag maakt het heel moeilijk het aantal

territoria vast te stellen. Het kan in deelgebied zuid om drie paren gaan (opgenomen in de lijst), maar ook om één paar dat tweemaal op een andere plek begon.

#### Boomklever en Boomkruiper

Boomklevers roepen vaak en zijn meestal behoorlijk plaatstrouw, waardoor het na enkele bezoeken al duidelijk is hoeveel paren er zijn en waar ze hun nestholte hebben. Dat kan niet gezegd worden van Boomkruipers. De roep klink lang niet zo ver en wordt onregelmatig geproduceerd. Verschillende aantallen van jaar tot jaar kunnen vermoedelijk alleen al hieraan worden toegeschreven.

#### Overige soorten

De volgende soorten werden slechts eenmaal gezien en konden ondanks ijverig zoeken niet meer worden terug gevonden. Om die reden zijn ze niet opgenomen in de broedvogellijst.

*Grote Lijster* – Op 2 juni werd in het dennenbosje achter de beheerderswoning een Grote Lijster gezien. Vermoedelijk is dit een zwerver vanuit het duingebied waar enkele paren broeden.

*Kleine Karekiet* – Op 28 juni hoorde Hein Verkade een zingende vogel in de smalle rietzoom langs het westelijke deel van de grote vijver. Meerdere bezoeken aan deze plaats leverden geen vervolgwarnemingen op.



Fluiter foto: Jan Hendriks

*Fluiter* – Op 24 mei werd in deelgebied noord een zingende Fluiter waargenomen. Deze plaats werd hierna nog vele malen bezocht, maar dit leverde geen vervolgwarnemingen op.

*Zwarte Mees* – Op 20 maart werd een baltsend paar gezien in het dennenbosje achter de

beheerderswoning. Ondanks ijverig speuren op deze plaats werden geen Zwarte Mezen meer waargenomen.

*Goudhaan* – Op 10 april werd achter het koetshuis een Goudhaan met wat pluisjes in de bek gezien. Deze waarneming ligt nog voor de datumgrens (20 april) en ook in dit geval leverde aandachtig speuren geen vervolgwarnemingen op.

*Wielewaal* – Op 5 mei zong een Wielewaal in het loofbos langs de grote speelweide in deelgebied noord. Het betrof hier een doortrekker, want de zang werd helaas hierna niet meer gehoord.

*Zwarte Kraai* – Op 10 april werd een roepende vogel genoteerd bij de ingang aan het Westeinde. Meer waarnemingen werden niet gedaan!

## Discussie

Nieuw-Leeuwenhorst heeft een gevarieerde broedvogelbevolking waarin de typische bosvogels domineren. Deelgebied zuid is zoals verwacht mocht worden het rijkst aan soorten en aantallen. De gevarieerde structuur van het bos in zowel leeftijdsopbouw als soortensamenstelling maken dit deel voor veel soorten aantrekkelijk. Daarbij valt de hoge dichtheid van holenbroeders op (*Grote Bonte Specht*, *Holenduif*, *Koolmees*, *Glanskop*). Het extensieve bosbeheer dat hier al vele jaren door het ZHL wordt toegepast, stimuleert deze ontwikkelingen.

Van toenemende betekenis voor vogels wordt het dichte bosje van Oostenrijkse dennen in deelgebied oost. Daarbij kan allereerst de kleine kolonie van *Blauwe Reigers* worden genoemd. Maar ook regionaal schaarse soorten als *Kuifmees* en *Glanskop* weten dit bosje te vinden, terwijl soorten als *Zwartkop*, *Vink* en *Houtduif* hier meer te vinden zijn dan in het overige deel van deelgebied oost waar het eikenhakhout overheerst.

Vergelijking van de resultaten van deze inventarisatie met die uit 1984 en 2002 laat zien dat het aantalsverloop van de meeste broedvogelsoorten vooral bepaald wordt door landelijke trends. Enkele geleidelijk verloopende

veranderingen zoals de toename van het aantal holenbroeders en de afname van het aantal struikbroeders zijn wel te relateren aan de ontwikkeling van het landgoed waarbij het extensieve beheer en het ouder worden van het bos een belangrijke rol spelen.